

قرارهای جایگزین

مؤلفین:

آناهیتا بیکزاده

حسن فدائی

آناهیتا بیکزاده

قراره‌ای جایگزین (با نگرش بر قانون احیاء داسراها). آناهیتا بیکزاده - حسن فدائی -

تهران - پیام پویا ۱۳۸۵

ص. ۱۶۸

ISBN: 964-7933-08-8

فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فیبا.

۱. قراره‌ای جایگزین - حقوق - الف. بیکزاده، آناهیتا - حسن فدائی.

کتابخانه ملی ایران

مؤسسه انتشارات و پخش کتاب پویش

نام کتاب: قراره‌ای جایگزین

مؤلفین: آناهیتا بیکزاده - حسن فدائی

ناشر: پیام پویا

طراح: دفتر طراحی مؤسسه انتشاراتی و پخش کتاب پویش

نوبت چاپ: اول - بهار ۸۵

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ریال

لیتوگرافی / چاپ / صحافی: جباری

شابک: ۹۶۴-۷۹۳۳-۰۸۸

مرکز پخش:

۱- پویش: م انقلاب - خ اردیبهشت - بن‌بست توحید - پلاک ۱۷۴ - تلفن: ۶۶۹۶۸۴۶۳ - ۶۶۴۸۵۴۱۴

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۱		مقدمه
		فصل اول - کلیات
۵		۱-۱- مفاهیم و تعاریف
۵		۱-۱-۱- قرار
۷		۱-۱-۲- تأمین
۸		۱-۱-۳- قرارهای جایگزین
۹		۱-۲- سیر تاریخی قرارهای جایگزین
۹		۱-۲-۱- دوره قبل از اسلام
۱۲		۱-۲-۲- دوره بعد از اسلام
۱۴		۱-۲-۳- دوره معاصر
		فصل دوم - تبیین قرارهای جایگزین
۱۹		۱-۲- قرارهای التزام به حضور
۱۹		۱-۲-۱- معنی التزام
۱۹		۱-۲-۲- قرار التزام به حضور با قول شرف
۲۰		۱-۲-۳- قرار التزام به حضور با تعیین وجه التزام
۲۲		۲-۲- قرار اخذ کفیل
۲۲		۱-۲-۲- تعریف قرار کفالت
۲۳		۲-۲-۲- تبدیل قرار کفالت به سایر قرارها
۲۳		۱-۲-۲-۲- تبدیل قرار کفالت به قرار وجه التزام
۲۳		۲-۲-۲-۲- تبدیل به قرار وثیقه
۲۵		۳-۲-۲-۲- تبدیل به بازداشت
۲۸		۳-۲-۲- شرایط کفیل و حدود مسئولیت او
۲۸		۱-۳-۲-۲- میزان وجه الکفاله
۲۸		۲-۳-۲-۲- اهلیت کفیل
۲۹		۳-۳-۲-۲- ملالت کفیل
۳۰		۴-۲-۲- قرار قبولی کفالت
۳۳		۵-۲-۲- حبس کفیل و دیدگاه‌های موجود در این رابطه
۳۵		۳-۲- قرار وثیقه

۳۵	۱-۳-۲- تعریف قرار وثیقه
۳۷	۲-۳-۲- تعیین مصادیق وثیقه
۳۸	۱-۲-۳- وجه نقد و مال منقول و غیر منقول
۴۱	۲-۲-۳- وجه الضمان یا ضمانت نامه بانکی
۴۳	۳-۳-۲- قرار قبولی وثیقه
۴۳	۴-۳-۲- قرار وثیقه در دادگاه کیفری استان
۴۵	۵-۳-۲- تبدیل قرار وثیقه به بازداشت
۴۷	۵-۳-۲- انتفاء قرار وثیقه و سایر قرارهای جایگزین
۴۸	۱-۶-۳-۲- موارد انتفاء قطعی قرارهای جایگزین
۵۳	۲-۶-۳-۲- موارد انتفاء موقت قرارهای جایگزین تا اخذ تأمین مجدد

فصل سوم - ضوابط صدور قرارهای جایگزین

۵۹	۱-۳- مراجع صدور قرارهای جایگزین در قوانین آیین دادرسی کیفری
۵۹	۱-۱-۳- بازپرس
۶۰	۲-۱-۳- دادستان و دادیار
۶۲	۳-۱-۳- قاضی تحقیق
۶۳	۴-۱-۳- رئیس دادگاه
۶۳	۵-۱-۳- دادرس علی البدل
۶۳	۶-۱-۳- رئیس حوزه قضایی
۶۴	۷-۱-۳- رئیس یا مستشار دادگاه تجدید نظر
۶۵	۸-۱-۳- بازرس سازمان بازرسی کل کشور
۶۵	۲-۳- ضوابط کلی تناسب قرارهای جایگزین در ماده ۱۳۴ قانون آیین دادرسی کیفری
۶۶	۱-۱-۳- ضوابط اولیه
۶۶	۱-۱-۱-۳- احراز هویت مشمولین قرار تأمین
۶۹	۲-۱-۱-۳- احراز ضوابط ویژه صدور قرار
۶۹	۲-۱-۳- ضوابط نهایی
۷۰	۱-۲-۱-۳- اهمیت جرم ارتكابی
۷۱	۲-۲-۱-۳- شدت مجازات
۷۳	۳-۲-۱-۳- دلایل و اسباب اتهام
۷۴	۴-۲-۱-۳- بیم فرار متهم
۷۵	۵-۲-۱-۳- سابقه متهم
۷۶	۶-۲-۱-۳- وضع مزاج، سن و حیثیت متهم

۷۸	۲-۴- تناسب قرارهای جایگزین در تعدد جرم و تعدد متهمین
۷۸	۱-۲-۴- در تعدد جرم
۷۸	۱-۲-۴- تعدد مادی جرم
۸۱	۲-۲-۴- تعدد معنوی جرم
۸۱	۲-۲-۴- در تعدد متهمین

فصل چهارم - بررسی قرارهای جایگزین در مراجع اختصاصی

۸۵	۱-۴- دادگاه انقلاب
۸۵	۲-۴- دادگاه اطفال
۸۹	۳-۴- دادگاه‌ها و دادسراهای نظامی
۹۳	۴-۴- دادگاه و دادسرای ویژه روحانیت

فصل پنجم - ضبط اموال در قرارهای جایگزین

۹۹	۱-۵- شرایط ماهوی
۹۹	۱-۱-۵- تعریف و مفهوم ضبط
۱۰۰	۲-۱-۵- ماهیت حقوقی ضبط اموال
۱۰۱	۳-۱-۵- ماهیت دستور ضبط
۱۰۳	۲-۵- شرایط شکلی
۱۰۳	۱-۲-۵- ابلاغ به متهم
۱۰۳	۲-۲-۵- ابلاغ به کفیل یا وثیقه‌گذار
۱۰۵	۳-۲-۵- گزارش امر به دادستان و صدور دستور از طرف دادستان

فصل ششم - مباحث مربوط به حقوق متهم و تضمینات ناظر بر آن در اخذ قرارهای جایگزین

۱۱۱	۱-۶- ایجاد محدودیت در اخذ قرارهای تأمین
۱۱۱	۲-۶- عدم الزام قاضی در صدور قرار تأمین
۱۱۴	۳-۶- عدم ارجاع اصل تناسب تأمین به خسارت درخواستی مدعی خصوصی
۱۱۵	۴-۶- عدم تجویز معرفی متهم به اراده کفیل
۱۱۶	۵-۶- عدم اخذ تأمین مضاعف (تأمین عدم خروج متهم از کشور)
۱۱۷	۶-۶- ندادن اختیار تام به قاضی در تشخیص کفالت
۱۱۸	۷-۶- ایجاد امکان در تقسیت وثیقه
۱۱۸	۸-۶- امکان اعتراض به قرارهای تأمین

۱۱۹	۹-۶- تجدید نظر در تأمین مأخوذه از متهم
۱۲۲	۱۰-۶- امکان اعتراض به ضبط وثیقه و وجه الکفاله
۱۲۳	۱۱-۶- ممنوعیت اخذ تأمین ضابطان از متهم

فصل هفتم - قرارهای جایگزین در حقوق فرانسه

۱۲۷	۱-۷- قرارهای کنترل قضایی
۱۲۸	۲-۷- مقدمات و چگونگی صدور قرارهای کنترل قضایی
۱۲۹	۳-۷- الزامات متهم با توجه به قرارهای کنترل قضایی
۱۳۱	۴-۷- وثیقه در حقوق فرانسه
۱۳۳	۵-۷- مدت و آثار قرارهای کنترل قضایی
۱۳۴	۶-۷- تبدیل قرارهای کنترل قضائی
۱۳۴	۷-۷- ضمانت اجرای قرارهای کنترل قضایی
۱۳۵	۸-۷- انتفاء قرارهای کنترل قضایی

فصل هشتم - نتیجه گیری و پیشنهادها

۱۳۹	۱-۸- نتیجه گیری
۱۴۱	۲-۸- پیشنهادها
۱۴۵	فهرست منابع
۱۵۳	ضمیمه ۱
۱۵۷	ضمیمه ۲

یکی از مهمترین و شاید حساس‌ترین بخشهای آیین دادرسی کیفری، مباحث مربوط به «اخذ تأمین» از متهم است. زیرا از یک سو با افرادی به نام متهم مواجهیم که ممکن است دلالی هرچند کافی علیه آنها در دست باشد و از سوی دیگر اصل مهم و اساسی برانث را داریم که بر اساس آن حیثیت، شرافت، آبرو و اموال، به‌ویژه آزادی افراد مصون از هر گونه تعرض است. در این مرحله از یک سو متهم در موضع ضعف و انفعال و مقامات قضایی و به تبع آن ضابطین مربوطه در موضع قدرت و اقتدار قرار دارند و از سوی دیگر نا آگاهی متهم از مقررات موجود در این زمینه و عدم دسترسی به مراجع قانونی و حتی وکیل در مراحل اولیه اعلام اتهام موجب سوء استفاده از وضعیت موجود بر علیه حقوق متهم می‌گردد.

اما لزوم دسترسی به متهم، ضرورت تحقیق، تأمین عدالت و تضمین حقوق شهروندان ایجاب می‌کند که از اصل مهم برانث عدول شود و اقداماتی برخلاف آن صورت گیرد. اخذ تأمین از متهم یکی از مصادیق این عدول است که به منزله ضمانت اجرای اهداف فوق‌الذکر تلقی می‌گردد.

اهمیت قرارهای تأمین در جامعه و مبتلا به بودن این قرارها و نیاز به بررسی علمی و عملی آنها و به ویژه ارتباط مستقیم و غیر مستقیم آنها با حقوق و آزادیهای اشخاص و اموال به‌خصوص در مواردی که استنکاف از قرار، پیامد بازداشت متهم را به همراه داشته باشد، موجب شد که بررسی قرارهای التزام، کفالت، وثیقه و قرارهای کنترل قضایی (در حقوق فرانسه) را تحت عنوان قرارهای جایگزین موضوع کتاب حاضر قرار دهیم تا ضمن تبیین جایگاه قرارهای جانشین در حقوق ایران، دلایل و ضرورت آنها، ضوابط، قابلیت شکایت یا عدم شکایت از آنها و رفع ابهامات موجود در قوانین، نقاط ضعف سیستم آیین دادرسی کیفری ایران را در این خصوص نشان دهیم تا راه برای قانونگذاران در جهت تأمین هر چه بیشتر عدالت و انصاف هموار گردد.

با توجه به اینکه در مقالات و کتب حقوقی بیشتر به قرار بازداشت موقت پرداخته شده است و سایر قرارهای تأمین کیفری آنچنان که باید مورد توجه قرار نگرفته است، لذا برای نیل به اهدافی که ذیل به شرح آنها می‌پردازیم، قرارهای جایگزین بازداشت موقت را حایز اهمیت دانسته و کاربرد علمی آنها را در مراجع قضایی بیش از هر بحث دیگر مد نظر قرار دادیم، زیرا

که معتقدیم صدور قرار تأمین کیفری که تکلیف هر قاضی رسیدگی کننده به پرونده کیفری پس از تفهیم اتهام می باشد، در صورت نامتناسب بودن می تواند اولین مرحله برای تضییع حقوق و آزادیهای متهم باشد.

تبیین ایرادات و خلاهای قانونی در آئین دادرسی کیفری مصوب سال ۱۳۷۸ (و قانون اصلاح قانون تشکیل دادگاههای عمومی و انقلاب مصوب ۱۳۸۱) در مورد قرارهای جایگزین و ضرورت اصلاح برخی از مواد در مقایسه با برخی قوانین که حقوق متهم را در این خصوص تا حد زیادی احیا کرده، از اهداف کتاب حاضر است. همچنین ضرورت ضابطه مند شدن صدور قرار توسط مراجع قضایی با توجه به تصویب قانون جدید آئین دادرسی کیفری و ایرادات ماهوی و شکلی که از سوی علمای حقوق وارد شده است و ارائه راهکارهای علمی و عملی برای کاهش موارد بازداشت قبل از صدور رأی و توسل به قرارهای جایگزین برای حفظ حقوق فردی و اجتماعی متهمین از دیگر مباحث مطرح شده در این کتاب است.

نگارنده گان سطور پیش رو، سعی شان بیشتر بر آن بوده است که معتبرترین و جدیدترین منابع را برگزینند و بر این عقیده اند اگر نکته مثبتی در لابالای این سطرهاست برگرفته شده از همانها و یا از رهنمودهای بزرگان علم و فضل است و نقطه های تاریکی را که در آن یافت می شود ناشی از قلم عاری از کمال خویش می دانند.

ولی جای امیدواری است که این اوراق تنها بخشی از تحقیقی است که تمام کننده آن پژوهشگران فرداوند که انشاءالله آگاهتر و داناتر از ما هستند.

حسن فدایی

آناهیتا بیکزاده

اسفند ماه ۱۳۸۴